

Костянтин Марисюк

доктор юридичних наук, доцент,
 професор кафедри кримінального права і процесу,
 Навчально-наукового інституту права та психології
 Національного університету "Львівська політехніка",
 marysyuk@i.ua

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИТЯЧОЇ ЕВТАНАЗІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ БЕЛЬГІЇ

© Марисюк К., 2017

Статтю присвячено аналізу питання легалізації дитячої евтаназії в Бельгії. У березні 2014 р. у Бельгії було введено в дію спеціальний закон, який дозволив застосування евтаназії до дітей не залежно від їхнього віку. Відтак, вона стала першою державою у світі, яка встановила настільки широкі рамки дозволу у цій сфері. Згідно з цим законом, лікарі мають право припинити життя особам, які не досягли 18-річного віку, якщо останні перебувають у безнадійному з погляду медицини стані, відчувати постійні і нестерпні страждання, які неможливо полегшити, і які протягом найближчого часу призведуть до смерті. Важливо, що прохання про вчинення акту евтаназії має первинно висловити особисто пацієнт і неодноразово прохати про надання йому можливості піти з життя без будь-якого тиску оточуючих. Рішення про евтаназію мають підтвердити батьки і визначена кількість експертів, а сам пацієнт має усвідомлювати ситуацію і розуміти, що таке евтаназія. Окрім того, психолог має підтвердити, що хворий уже досягнув віку, з якого може добровільно і усвідомлено приймати рішення про відхід із життя. Після цього, медичний консилиум має прийняти рішення, у якому зазначити, що дитина є невиліковною і ніщо не може полегшити її фізичні та психологічні страждання.

Ключові слова: евтаназія, смерть, потерпілий, обов'язки, права.

Константин Марисюк

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕТСКОЙ ЭВТАНАЗИИ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ БЕЛЬГИИ

Статья посвящена анализу вопроса легализации детской эвтаназии в Бельгии. В марте 2014 г. в Бельгии был введен в действие специальный закон, который позволил применение эвтаназии к детям независимо от их возраста. Следовательно, она стала первым государством в мире, которое установило настолько широкие рамки разрешения в этой сфере. Согласно указанного закона, врачи имеют право прекратить жизнь лицам, которые не достигли 18-летнего возраста, если последние находятся в безнадежном с точки зрения медицины состоянии, чувствуют постоянные и нестерпимые страдания, которые невозможно облегчить, и которые в течение ближайшего времени приведут к смерти. Важно, что просьбу о совершении акта эвтаназии должен первично выразить лично пациент и неоднократно просить о предоставлении ему возможности уйти из жизни без любого давления окружающих. Решение о эвтаназии должно быть подтверждено родителями и определенным

количеством экспертов, а сам пациент должен осознавать ситуацию и понимать, что такое эвтаназия. Процедура исследуемого акта также четко выписана в законе. Во время процедуры эвтаназии обязательно должны присутствовать родители ребенка. Кроме того, психолог должен подтвердить, что больной уже достиг возраста, в котором может добровольно и осознанно принимать решение об уходе из жизни. После этого, медицинский консилиум должен принять решение, в котором отметить, что ребенок является неизлечимым и ничего не может облегчить его физические и психологические страдания.

Ключевые слова: ‘эвтаназия, смерть, потерпевший, ограничение свободы, обязанности, права.

Konstantin Marysyuk
Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Criminal Law and Procedure
Sc. D., Prof.

THE LEGAL ADJUSTING OF CHILD’S EUTHANASIA IS THE LEGISLATION OF BELGIUM

The article is devoted the analysis of question of legalization of child’s euthanasia in Belgium. In March, 2014 the special law which allowed application of euthanasia to the children not depending on their age was brought in Belgium into an action. Consequently, it became the first state in the world, which set so wide scopes of permission in this sphere. In obedience to the noted law, doctors have a right to halt life persons which did not attain 18-years-old age, but he must be in the hopeless from point of medicine state, feel the permanent and unendurable sufferings, which it is impossible to facilitate, and which during the nearest time will lead to death. It is important that a request about the feasant of act of euthanasia must initially express personally patient and repeatedly to sue for a grant him of possibility to go away from life without any pressure of circumferential. A decision about euthanasia must be confirmed parents and certain amount of experts, and a patient must realize a situation and understand, what euthanasia. Except for that, a psychologist must confirm, that a patient attained age from which it can voluntarily and realized to make decision about departure from life already. After it, a medical concilium must make decision that a child is incurable and nothing can facilitate it physical and psychological sufferings.

Key words: euthanasia, death, suffering, duties, rights.

Постановка проблеми. Захист основних прав та свобод людини і громадянина є первинним завданням кожної демократичної та соціальної держави. Саме на цьому наголошує і ст. 3 Конституції України: “Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави... Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави”. І чи не найбільш важливим при цьому є дослідження кримінально-правового захисту права людини на життя, а також пов’язаних із ним питань. Саме одному з таких питань, зокрема питанню евтаназії, і присвячене запропоноване дослідження.

Аналіз дослідження проблеми. Питання евтаназії є одним із найбільш резонансних та часто обговорюваних у мас-медіа. Звертаються до нього й юристи, досліджуючи різного роду аспекти цієї проблеми у рамках конституційного, медичного права, теорії держави і права та ін.

Не оминули згадані проблеми й вчені-криміналісти. Зокрема, серед вітчизняних науковців у вивчення згадані теми внесли значний внесок такі знані науковці, як В. Гришук, І. Давидович, Н. Маковецька, В. Примаченко, Л. Шевцова та ін.

Що ж стосується аналізу регулювання питань еутаназії за законодавством Бельгії, то чи не єдиною публікацією в Україні є наукова стаття “Марисюк К. Правове регулювання еутаназії за законодавством Бельгії / К. Марисюк. // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей.* – Івано-Франківськ, 2003. – Випуск XIII. – С. 158–163”. Питання легалізації дитячої еутаназії в цій державі досі залишалось поза межами серйозних вітчизняних наукових розвідок.

Не вирішені раніше проблеми. Враховуючи, що питання легалізації дитячої еутаназії за законодавством Бельгії досі залишалось поза межами серйозних вітчизняних наукових розвідок, вивчення потребують усі аспекти цього питання.

Мета. Усвідомлюючи, що в межах однієї короткої наукової статті вивчити всі аспекти, пов’язані з задекларованими питаннями, розкрити фактично не можливо, ми звернемо увагу лише на найбільш базові положення, залишивши все інше для подальших наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу. Вперше поняття “еутаназія” було введено в науковий обіг англійським філософом Ф. Беконем.

Еутаназія – “хороша, спокійна і легка смерть, без мук і страждань”.

У наш час науковці розрізняють пасивну та активну еутаназію.

Пасивна еутаназія проявляється у тому, що припиняється надання спрямованої на продовження життя медичної допомоги, що прискорює настання природної смерті.

Під активною еутаназією розуміється введення помираючому якихось медичних чи інших препаратів, а також інші дії, що призводять до швидкого і безболісного настання смерті [1, с. 75].

Активна еутаназія може проявлятися у таких формах:

1) “Вбивство з милосердя”. Має місце у тих випадках, коли лікар, бачачи страждання безнадійно хворої особи і будучи не в змозі їх усунути, наприклад, вводить їй надмірну дозу обезболюючого препарату, в результаті чого настає бажана смерть;

2) “Самогубство, асистоване лікарем”. Має місце, коли лікар лише допомагає невиліковно хворій особі припинити життя;

3) “Власне активна еутаназія”. Може відбутися й без допомоги лікаря. Пацієнт сам вмикає прилад, який сприяє йому у настанні легкої та безболісної смерті, начебто сам накладає на себе руки [2, с. 15].

Станом на цей час еутаназія легалізована у низці держав, серед яких Нідерланди, Австралія, Швейцарія, Люксембург, Колумбія, Японія, ряд штатів США. Серед них і Бельгія, у якій з 16 квітня 2002 р. набув чинності “Закон про еутаназію” [3, с. 159].

За загальним правилом, еутаназія може застосовуватись виключно до осіб, які досягли 18-річного віку. Винятком з цього можна вважати Нідерланди та Бельгію. Так, законодавство Нідерландів з 2002 р. дозволяє застосування цієї процедури і щодо дітей, які досягли 12-річного віку [4, с. 1]. Ще далі пішло законодавство Бельгії, на якому ми зосередимось детальніше.

У березні 2014 р. у Бельгії було введено в дію спеціальний закон, який дозволив застосування еутаназії до дітей не залежно від їх віку. Відтак, вона стала першою державою у світі, яка встановила настільки широкі рамки дозволу у цій сфері.

Згідно зазначеного закону, лікарі мають право припинити життя особам, які не досягли 18-річного віку, якщо останні мають бути у безнадійному з точки зору медицини стані, відчувати постійні і нестерпні страждання, які неможливо полегшити, і які протягом найближчого часу призведуть до смерті. Важливо, що прохання про вчинення акту еутаназії має первинно висловити особисто пацієнт і неодноразово прохати про надання йому можливості піти з життя без будь-якого тиску оточення.

Зазначені умови фактично відтворюють аналогічні положення бельгійського “Закону про еутаназію” 2002 р., який вказує, що лікар може здійснити еутаназію за умов: 1) на момент висловлення прохання пацієнт був повністю або обмежено дієздатним; 2) на момент висловлення прохання пацієнт був правоздатним; 3) на момент висловлення прохання пацієнт був при

свідомості і був здатний усвідомлювати свої дії та керувати ними; 4) прохання було добровільним, добре виваженим і таким, що неодноразово повторювалось; 5) на момент висловлення прохання пацієнт мав справу з нестерпним стійким фізичним чи психічним болем.

Рішення про евтаназію мають підтвердити батьки і визначена кількість експертів, а сам пацієнт має усвідомлювати ситуацію і розуміти, що таке евтаназія.

Процедура досліджуваної процедури також чітко виписана у законі. Зокрема, під час процедури евтаназії обов'язково мають бути присутніми батьки дитини. Зазначене положення, як видається, є не до кінця чітким, оскільки не до кінця зрозумілим є варіант, якщо батьки розійдуться у думках щодо підтримки евтаназії їхньої дитини [4, с. 2].

Окрім того, психолог має підтвердити, що хворий уже досягнув віку, з якого може добровільно і усвідомлено приймати рішення про відхід із життя. Зазначене правило фактично унеможливує вчинення акту евтаназії щодо немовлят та підлітків з важкими психологічними труднощами.

Після цього медичний консилиум має прийняти рішення, у якому зазначити, що дитина є невиліковною і ніщо не може полегшити її фізичні та психологічні страждання [5, с. 1].

Цікаво, що акт евтаназії щодо неповнолітнього має бути вчинений виключно шляхом застосування до останнього спеціальних медикаментозних засобів. Такого роду набори ще з 2005 р. продають у бельгійських аптеках і їх дозволено купувати лише медичним працівникам-практикам.

Висновки. Підсумовуючи, вважаємо, що бельгійським законодавцем розроблено та впроваджено у життя чи не найчіткішу систему легального заподіяння смерті невиліковно хворим пацієнтам. І, незважаючи на доволі широке несприйняття досліджуваних вище положень світовою громадськістю, законодавство у цій сфері діє і активно застосовується, у зв'язку з чим подальше його дослідження, а також вивчення результатів його реалізації є й, очевидно, ще довгий час буде предметом наукових розвідок і у самій Бельгії, і далеко за її межами.

1. Гришук В. *Евтаназія в теорії і практиці зарубіжних держав і в Україні* / В. Гришук, К. Марисюк // *Митна справа*. – 2002. – № 6. – С. 75–83. 2. Олейник О. *Этические и правовые аспекты эвтаназии* / О. Олейник // *Юридическая практика*. – 28 ноября 2001 г. – № 48. – С. 15. 3. Марисюк К. *Правове регулювання евтаназії за законодавством Бельгії* / К. Марисюк // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей*. – Івано-Франківськ. – 2003. – Випуск XIII. – С. 158–163. 4. Traynor I. *Belgian law on euthanasia for children, with no age limit, will be first in world* / I. Traynor // *The Guardian*. – 2014. – 12 February. – pp. 1–3. 5. *Belgium extends euthanasia law to give ill children of any age right to die* // *The Australian*. – 2014. – 14 February. – P. 1–3.

REFERENCES

1. Hryshchuk V., Marysyuk K. *Eutanaziya v teoriyi i praktyci zarubizhnyh derzhav I v Ukraini*. [Euthanasia in a theory and practice of foreign states and in Ukraine]. *Mytna sprava*, 2002, Vol. 6. pp. 75–83. (In Ukrainian) 2. Olynyk O. *Eticheskiye i pravovyye aspekty evtanazii* [Ethical and law aspects of Euthanasia], *Yuridicheskaya praktika*, November 28, 2001, Vol. 48. pp. 15. (In Russian). 3. Marysyuk K. *Pravove reguliuvannia eutanazji za zakonodavstvom Belgii* [Legal regulation of euthanasia by the legislation of Belgium]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*, 2004, Vol. XIII. pp. 158 – 163. (In Ukrainian). 4. Traynor I. *Belgian law on euthanasia for children, with no age limit, will be first in world*. *The Guardian*, 2014, 12 February. pp. 1–3. (In English). 5. *Belgium extends euthanasia law to give ill children of any age right to die*. *The Australian*, 2014, 14 February. pp. 1 – 3. (In English).

Дата надходження: 26.10.2017 р.